

Predhovor (M. Ferenčík)	8
Predslov (J. Lokaj, T. Fučíková)	10
1. Zápal - reakcia organizmu na poškodenie (I. Hulín, M. Ferenčík, J. Jakubovský)	13
1.1 Čo je zápal?	14
1.2 Fázy zápalu	18
1.3 Exsudácia a opuch	20
2. Bunky zúčastňujúce sa zápalu (M. Ferenčík, V. Štvrtinová, I. Hulín, M. Novák)	23
2.1 Neutrofilny, ústredne bunky akútneho zápalu	24
2.1.1 Neutrofilové granuly	27
2.1.2 Úloha neutrofilov v obrane organizmu	29
2.1.3 Účasť neutrofilov pri poškodzovaní tkanív	32
2.1.4 Voľne radikály produkované neutrofilmi	33
2.1.5 Regulácia funkcie neutrofilov	35
2.2 Makrofágy a monocyty	37
2.2.1 Heterogénnosť a aktivácia makrofágov	38
2.2.2 Biologické funkcie makrofágov	39
2.2.3 Úloha makrofágov v angiogenéze	42
2.3 Eozinofily	44
2.4 Žírne bunky a bazofily	46
2.5 T-lymfocyty	49
2.5.1 Regulačné T-lymfocyty	52
2.5.2 NK-bunky a NKT-bunky	53
2.6 Dendritové bunky	55
2.7 Endotelové bunky ciev	56
2.8 Trombocyty	57
3. Mediátory zápalu (M. Ferenčík, I. Hulín, V. Štvrtinová, J. Rovenský)	61
3.1 Histamín a sérotonín	64
3.2 Lipidové mediátory	64
3.2.1 Bioaktívne metabolity esenciálnych mastných kyselín	66
3.3 Produkty komplementového systému	70
3.4 Hemokoagulačný systém	74
3.5 Fibrinolytický systém	76
3.6 Kinínový systém	78
3.7 Cytokíny zúčastňujúce sa zápalových odpovedí	79
3.7.1 Chemokíny	83
3.8 Chemotaktické faktory	85
3.9 Protein HMGB1 (High-mobility group box 1)	87
3.9.1 HMGB1 - molekulový signál poškodenia, ale aj reparácie	87
3.9.2 Vplyv HMGB1 na bunky imunitného systému	89
4. Zápalová odpoveď - molekulové a bunkové interakcie (M. Ferenčík, I. Hulín, V. Štvrtinová)	91
4.1 Akútny zápal	96
4.1.1 Adhezívne molekuly	97
4.1.2 Transendotelová migrácia leukocytov	99

- 4.2 Chronický zápal 102
- 4.3 Proteíny teplotného šoku (Hsps) 106
- 4.3.1 Klasifikácia a nomenklatúra 107
- 4.3.2 Vlastností Hsps 108
- 4.3.3 Funkcia Hsps pri imunitných odpovediach 109
- 5. Hojenie a reparácia (I. Hulín, M. Ferenčík) 111
- 6. Kmeňové bunky a regenerácia (I. Hulín, B. Mravec, M. Ferenčík) 117
  - 6.1 Regeneračná medicína 121
- 7. Systémové reakcie spojené so zápalom (I. Hulín, V. Štvrtinová, M. Ferenčík, R. Uhliar) 125
  - 7.1 Proteíny akútnej fázy 126
  - 7.2 Horúčka 130
    - 7.2.1 Priebeh horúčky a sprievodné syndrómy 132
    - 7.2.2 Horúčka z klinického hľadiska 134
- 8. Zápal - základný mechanizmus vrodenej imunity (M. Ferenčík, J. Rovčanský, I. Hulín, V. Štvrtinová) 137
  - 8.1 Infiamazómy a autozápalové choroby 142
  - 8.2 Zápalová odpoveď na úrovni bunky 145
  - 8.3 Zápal a starnutie 146
  - 8.4 Preventívna „protistarecká“ medicína 149
- 9. Apoptóza - odstraňovanie buniek bez zápalovej odpovede (M. Ferenčík, I. Hulín, M. Novák) 153
  - 9.1 Mechanizmus apoptózy 156
    - 9.1.1 Rozhodnutie bunky zomrieť a signály, ktoré k tomu vedú 157
    - 9.1.2 Odstránenie apoptózových buniek 158
  - 9.2 Iniciácia apoptózy 160
    - 9.2.1 Apoptóza iniciovaná extracelulárnymi signálmi 161
    - 9.2.2 Veľkorodina TNFR a jej ligandy 163
    - 9.2.3 Apoptóza iniciovaná intracelulárnymi signálmi 164
  - 9.3 Kaspázy 165
  - 9.4 Regulácia apoptózy 167
- 10. Stres a zápal (B. Mravec, M. Ferenčík, I. Hulín) 171
  - 10.1 Allostáza 172
  - 10.2 Koncepcia stresu 174
  - 10.3 Špecifickosť stresovej reakcie 175
  - 10.4 Neurónové okruhy stresovej reakcie 176
  - 10.5 Stres a imunitný systém 179
- 11. Obezita, tukové tkanivo a zápal (M. Ferenčík, I. Hulín) 183
  - 11.1 Sekrečné produkty tukového tkaniva 186
- 12. Glykácia proteínov a diabetes mellitus (J. Cársky) 191
  - 12.1 Začiatočná fáza glykácie 192
  - 12.2 Glykácia a tvorba voľných radikálov 193
    - 12.2.1 Autooxidácia glukózy 193
  - 12.2.2 Oxidácia Amadoriho produktu 194
  - 12.3 Koncové produkty pokročilej glykácie (AGEs) a ich fyziologický význam 196
  - 12.4 Receptory AGEs 197
  - 12.5 Inhibícia glykácie, glykooxidácie a tvorby AGEs 198
- 13. Zánč a autoimunita (J. Bartůňková) 201
  - 13.1 Mechanizmy tolerance 206
  - 13.2 Príčiny vzniku autoimunity 210

- 13.3 Fáze vzniku autoimunitního onemocnění 212
- 13.4 Mechanismy tkáňového poškození u autoimunitních chorob 214
- 13.5 Mechanismy působení autoprotilátek 217
- 13.6 Terapie autoimunitních onemocnění z hlediska zánětu a obnovy autotolerance 220
- 14. Vrozené poruchy imunity s poruchou regulace zánětlivé odpovědi (A. Šedivá) 223
  - 14.1 Periodické horečky 224
  - 14.2 Kryopyrinopatie 226
  - 14.3 Crohnova nemoc 227
  - 14.4 Patogenese 228
  - 14.5 Terapie 230
- 15. Zápal a sepsa (M. Bucová) 233
  - 15.1 Etiopatogenéza infekčného zápalu. Polarizácia T_H1/T_H2 234
  - 15.2 Infekčný alebo neinfekčný SIRS. Vonkajšie a vnútorné signály ohrozenia organizmu 236
  - 15.3 Od lokálneho zápalu k septickému šoku 237
    - 15.3.1 Lokálny zápal 237
    - 15.3.2 Celkový zápal. Odpoveď akútnej fázy 238
  - 15.4 Syndrom systémovej zápalovej odpovede (SIRS), sepsa, ťažká sepsa, septický šok 240
  - 15.5 Patofyziológia sepsy a septického šoku 241
  - 15.6 Dve tváre sepsy. Rovnováha prozápalovej a protizápalovej odpovede 242
  - 15.7 Sepsa a imunita 243
  - 15. tí Odporúčania do praxe 244
- 16. Alergický zápal (M. Ferenčík, I. Ilulín) 247
  - 16.1 Faktory prostredia a vznik alergického zápalu 249
    - 16.1.1 Hygienická hypotéza 250
  - 16.2 Alergické reakcie včasného (anafylaktického) typu 251
  - 16.3 Imunopatologické a genetické príčiny prispievajúce k alergickému zápalu 254
  - 16.4 Alergické choroby, ktorých príčinou je alergický zápal 256
- 17. Účasť zápalu v karcinogéze (M. Ferenčík, B. Mravec, I. Ilulín) 263
  - 17.1 Voľné radikály - kľúčové molekuly spájajúce zápal a karcinogézu 267
  - 17.2 Účasť cytokínov v karcinogéze 269
  - 17.3 NF- κ B, miRNA a COX2 270
  - 17.4 Zápalové bunky infiltrujúce nádory 271
    - 17.4.1 Makrofágy 271
    - 17.4.2 Dendritové bunky 272
    - 17.4.3 Supresorové bunky myeloidného pôvodu 274
    - 17.4.4 T-lymfocyty 274
  - 17.5 Nádorové kmeňové bunky 276
  - 17.6 Úloha nervového systému v regulácii karcinogézy 277
- 18. Zápal - spúšťač aj regulačný mechanizmus aterosklerózy (V. Štvrtinová, M. Ferenčík, I. Ilulín) 181
  - 18.1 Ateroskleróza ako nadmerná aktivácia imunitného systému 286
  - 18.2 Imunologická hypotéza vzniku aterosklerózy 287
  - 18.3 Úloha prirodzenej imunity v aterogéze 288
  - 18.4 Úloha získanej imunity v aterogéze 289
  - 18.5 Zápalové mediátory a ateroskleróza 290
  - 18.6 Endotelové bunky a ateroskleróza 291
  - 18.7 Záver 294
- 19. Zápal a chronické venózne ochorenie (V. Štvrtinová) 297

- 19. 1 Klasifikácia CHVO 298
- 19. 2 Fyziológia žilového systému DK 300
- 19.3 Patofyziológia CHVO 301
- 19. 4 Zmeny v zložení žilovej steny a aktivita enzýmov 302
- 19.5 Aktivácia leukocytov 304
- 19.6 Interakcia leukocytov a endotelových buniek 304
- 19. 7 Apoptóza 305
- 19.8 Zmeny v mikrocirkulácii 305
- 19. 9 Zápal a žilové chlopne 306
- 19.10 Bolesť pri CHVO 307
- 20. Zápal a reumatické choroby (M. Buc, J. Rovenský) 311
  - 20. 1 Reumatoidná artritída 312
    - 20.1.1 Genetická determinácia choroby 313
    - 20.1.2 Imunopatogenéza RA 315
  - 20. 1.3 Vplyv hormónov na vývoj a priebeh choroby 320
  - 20. 1.4 Imunoterapia pri RA 321
- 21. Účasť neurozápalu pri poškodení a chorobách CNS (P. Filipčík, M. Ferenčík, N. Žilka, I. Ilulín, B. Mravec, E. Kontšcková, M. Novák) 329
  - 21.1 Neuroendokrino-imunitný systém 330
  - 21.2 Funkcia zápalu pri poškodení a chorobách CNS 334
  - 21.3 Účasť buniek CNS pri neurozápale 334
  - 21.4 Zápalové mediátory pôsobiace pri neurozápale 336
    - 21.4.1 Komplementový systém 336
    - 21.4.2 Cytokíny 336
    - 21. 4. 3 Prostaglandíny, lipoxíny, neuroprotektíny a resolvíny 338
  - 21.5 Neurotoxické látky vznikajúce pri neurozápale 340
  - 21. 6 Neurozápal a choroby CNS 341
    - 21. 7 Neurozápal a patogenéza Alzheimerovej choroby 341
      - 21.7.1 Oxidačný stres 346
      - 21. 7. 2 Protizápalové liečivá 348
    - 21.8 Proteínové konformačné choroby 349
      - 21.8.1 Prionózy 350
    - 21.9 Depresia, demencia a zápal 355